

Sağlıkta Hata Ve Hilelerin Önlenmesine Yönelik Kontroller

Controls for the Prevention of Errors and Cheats in Health

Zeynep Şehza ÇATAK

zeynepsehza@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0000-0000-0000>

Makale Başvuru Tarihi / Received: 20.05.2022

Makale Kabul Tarihi / Accepted: 30.06.2022

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler:

Hile incelemesi,
Hata incelemesi,
Suiistimal
incelemesi

ÖZET

Bu çalışmada hastanelerin çalışma şekilleri parasal akışları, satın alma süreçleri ve bu süreçlerde yapılan muhasebesel hilelerin kontrol süreçlerine değinilmiştir. Bu hata ve hilelerin fonksiyonel olarak nasıl giderilmesi gerektiği suiistimale açık olan çalışma şekillerinin nasıl yönetilmesi gerektiği inceleme şekil ve süreçlerinin yönetsel olarak neler yapılması gerektiği ve yöneticilerin belirli dönemlerde raporlama yapmaları gerektiği ile ilgili denetimin sağlanmasında ve hilelerin azaltılması önemli bir basamak olacağı düşünülmektedir.

Keywords:

Cheat review,
Bug review,
Abuse review.

ABSTRACT

In this study, the working methods of hospitals, monetary flows, purchasing processes and the control processes of accounting frauds made in these processes are mentioned. It is thought that it will be an important step to ensure the supervision of how these errors and frauds should be functionally eliminated, how to manage the working methods that are open to abuse, what should be done administratively and what managers should report in certain periods, and to reduce fraud.

1. GİRİŞ

Tüm işletmelerde hile riski her zaman mevcuttur. Bu riskleri azaltmak için neler yapılması gerektiği denetimlerin artırılması, daha çok raporlama ve kontrollerle hilelerle baş edilme süreçlerinde ne gibi kararlar alınması gerektiği kararları alınmalıdır.

Sigorta kapsamında, alacaklar, reçeteler, satın alma, medikal muhasebe kayıtları, hasta kayıtları, kimlik sorgulama, gelir faturalandırma süreçleri, gider faturalandırma süreçlerinde önemli denetimler, raporlandırmalar zararları önlemede rol oynamaktadır.

Sağlık bakanlığı mali işlemlerini 5018 sayılı KMYKK ile belirlenmiş muhasebe ve raporlama kurallarına göre gerçekleştirmektedir.

Ancak denetim mekanizmaları hileleri tamamen ortadan kaldıracabilecek düzeyde değildirler.

Sağlık işletmelerindeki finansal hacim kalem kalem, grafik ve tablolarla hastane yönetimi tarafından (Hastane başhekim, Mali müdür, müdür yardımcısı, satın alma sorumlusu, eczacı ve depo sorumlusu) incelenerek veri tabanı oluşturulmalıdır. Girişimsel işlerden tutun, cerrahi uygulamalara, poliklinik hizmetlerine, acil hizmetlerine ve ayaktan ve yatan hasta hizmetlerine bakılarak raporlama işlemleri yapılmalıdır.

Medikal muhasebe bu işlemlerin başında gelmektedir. Mali denetimler Sayıştay tarafından yapıldığı için medikal muhasebe sorumluluklarının ve veznedarların kullandıkları programlar ve alt yapı sistemleri incelenmektedir.

Sağlık sektöründe diğer sektörlerle göre rekabet daha çok yaşandığı için maliyetlerin saptanması, sunulan hizmetler ve varlıklarını sürdürebilmeleri için hilelerin azaltılması büyük önem taşımaktadır.

LİTERATÜR TARAMASI

Hata ve hilelerin önlenmesine yönelik kontroller ve sağlık sektörü üzerinde uygulamalar ile ilgili muhasebe ve denetim alanlarının içerik analizlerine ilişkin ülkemizde pek çok araştırma ve çalışma yapılmıştır. Literatürde yer alan çalışmalar şu şekildedir:

Mengi: (2013) muhasebe finansman dergisinde Sağlık Hizmetlerinde Meydana Gelebilecek Hileleri Önlemeye Yönelik Bir Uygulama Olarak Biyometrik Kimlik Doğrulama Sistemlerinin Kullanımı hakkında araştırma ve kimlik doğrulama sistemi ile azaltılabileceği görülmüştür.

Rincavage (2003) : Hastanelerde personel ücret ödemeleri, sigortalar ve ihaleler gibi alanlarda hile yapma olasılıkları yüksektir. İşletmelerin iç kontrol yapısının güçlü olması ve buna bağlı olarak etkin bir iç denetim, hastanelerde hile ve yolsuzluklarla mücadelede etkili olacaktır. Çalışma, hastanelerde yapılması muhtemel hileler ile iç denetimin hileler üzerinde etkisine ve yararlarına değinilmiştir.

Muslimat ve Hamid, 2012, Bu çalışma, Muslimat NU Kudus İlköğretim Okulu İlköğretim Okulu'nun vizyoner liderlik stilini, vizyoner liderlik stratejisinin uygulanmasını belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu araştırma, fenomenolojinin nitel yaklaşımını kullanır. Çalışma Muslimat NU Kudus'un Birincil Elemanı'nda yapıldı. Görüşme teknikleri, gözlem ve dokümantasyon kullanarak veri toplama. Araştırma konusu esastır. Bu araştırmadaki verilerin geçerliliği, çeşitli kanıtlarla yapılan görüşmeler, belgeler, sahanın gerçek koşulları veya bir fenomen olarak yaşanan toplumsal gerçekliktir. Veri analizi interaktif model kullanılarak yapılmıştır.

Güneş (2014) : İşletme iç kontrol sistemi ise bu yetkilendirmenin çalışma derecesi kadar ancak iyi olabilir. Ayrıca, çalışmada hilelerin tamamen yok edilmesinin mümkün olmadığı ama en minimum seviyeye indirilmesi için sistemin dizayn edilmesi gerekliliğine değinilmiştir.

Erdoğan ve Mengi (2018): çalışmada hastane işletmelerinde hata ve hile ile ilgili risklerin ölçülmesinde, değerlendirilmesinde ve ortadan kaldırılmasında uygulanan kontrollere yönelik bir araştırma yapılmıştır.

Tufan,(2012:29) : Bağımsız, tarafsız ve objektif davranabilen etkin bir iç denetim sistemi ve bu sistemin iç kontrol ve bağımsız denetimle uyumu, mikro düzeyde işletmelere makro düzeyde işletme ile ilgili çıkar çevrelerine ve ülkeye önemli ve değerli katkılar sağlayacak araştırmalar yapmıştır.

Kayıkçıoğlu,(2017:12): iç denetim süreçlerinde iç denetim departmanlarının hile denetim süreçleri bu çalışmanın temel konusudur.

Demir ve Diğerleri (2019): çalışmada, hileli finansal işlemlerin tespitinde hileli işlemlerin tekrar düzeyinin belirlenmesi ve iç denetim sisteminin hileli finansal raporlamayı engellemedeki rolünün önemi ortaya konmaya çalışılmıştır.

Sağlık Bakanlığı 2016 Faaliyet Raporu: Türkiye'nin barındırdığı sağlık risklerinin ele alındığı hastanelerin gezilerek sayıştay raporlarının gözden geçirildiği faaliyet raporunun amacı risklerin azaltılmasına yönelik çalışmadır.

Çıtak (2019): Sağlık kuruluşundaki hataların yapılma nedenlerinin incelenerek hata verilerini azaltmaya yönelik çalışmadır.

1.HİLE KAVRAMI

Hile, "sahtekârlık, yolsuzluk, düzenbazlık, usulsüzlük" gibi anlamlarının yanı sıra, TDK'de "Birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen, dolap, oyun ve entrikalardır". Aynı zamanda bir veya birden fazla kişinin zengin olmak amacıyla hile ve sahtekârlık yoluyla hak etmediği değeri ele geçirmesine denir. İngilizce anlama "Fraud" olan kelime Türkçe'de hile olarak yer almaktadır. İnsanlık tarihi kadar eski olan toplumsal, iletişim, teknolojik ve ekonomik koşulların yapısı ve gelişimine bağlı olarak sadece kabuk değiştiren ve yapılma yöntemi değişebilen, insan zekâsı sınırlarıyla paralel bir şekilde sürekli gelişen "hile" konusuna karşı işletmelerin ve bireylerin bilinçlenmesini sağlamak, konuyla ilgili farkındalık yaratmak ve işletmelerde yapılan hilelerin önlenmesi, tespit edilmesi, araştırılması ve raporlanması konularında uygulanabilir bilgiler vermektir. (Çatıkkaş:2010)

1.1.Sağlık Kuruluşlarında Hile Kavramı

Sağlık kuruluşlarında hile kavramı; tıbbi tedavi hizmetlerinde bilinçli olarak kandırma veyahut gerçeği olduğundan farklı bir şekilde yansıtarak haksız kazanç elde edilmesi anlamına gelmektedir. Sağlık alanında yapılan hileler ciddi anlamda zararlara yol açmaktadır.

Sağlık Kuruluşlarında yapılan bazı hileleri şu şekilde sıralanmaktadır (Mengi, 2013, s.40);

- Sigortası olmayan birini sigortalı gibi göstererek sahtekarlığa başvurmak,
- Sağlık sigortalarını iyi niyetli olarak değil kötüye kullanmak,
- Anlaşmalı tazminat yöntemi
- Doktorların tek bir defada gerçekleştirebileceği işlemleri ayrı şekilde birden fazla yapılmış gibi göstermesi,
- Gerçek olmayan tedaviler,
- Sigortalıya ait kimlik hırsızlığı dolandırıcılığı
- Bütçelerin kötüye kullanılması,
- Bütçelerin aslını değiştirmek ,
- Mal ve hizmet taleplerinin verilmemesi,
- Standartların altında veya üstünde mal temin edilmesi,
- Tıbbi kayıtlarda sahtecilik,
- Varlıkların izinsiz stoktan çıkarılması,
- Hayali işçilerin maaşları vb. (Muslimat ve Hamid, 2012, s.42).

Bu şekilde birçok hile sıralanabilir. Hileler sağlık sektöründe olduğu gibi hayatımızın tüm alanlarında mevcuttur. Hata ve hilelerin önlenmesinde sıralanan durumların bazıları yazılmıştır. Ancak mevcutta bakıldığında öngörülerin de sistemsal olarak düzenlenip bir takım çalışmalar ile yok edilebileceği tespit edilen sistemlerin içerisinde yer almaktadır. Denetimler yapılarak birçok hile ve hatalar azaltılabilecek düzeye gelmektedir. Mesela önceleri reçetelerde hata ve hile yapma fırsatları oldukça fazla iken dürüst olmayan doktor

veya hastalar bu belgelerde hile gerçekleştirebilmekteydi. Ancak eczane hataları olsun doktor ve hastalar tarafından gerçekleştirilen hileler olsun artık teknik sistemler yardımıyla azaltılabilir durumdadır.(Rincavage, 2003, s.1).

Resmî gazetede yayımlanan acil sağlık hizmetleri yönetmeliğine göre; "Hastanelerde acil hizmet kapsamına giren hastaların hastane öncesi ve hastaneler arası nakilleri sırasında sunulan hizmetlerin bedeli, bağlı olduğu döner sermaye saymanlığı tarafından hastaların bağlı oldukları sosyal güvenlik kuruluşlarına tahakkuk ettirilerek tahsil işlemi gerçekleştirilir. Ancak sosyal güvencesi olmayıp, ödeme gücü de bulunmayan hastalardan ücret talep edilemez" (Madde:37 (Değişik: RG-24/03/2004-25412). Maddeleri gibi sağlık hizmetleri yönetmeliğinde hile düzeltmelerine karşı önlem alınmaya çalışılsa da nakil durumlarında ödeme gücü olmayan hastalardan alınan ücretler de hileli işlem olma gibi durumlar hala söz konusu olabilmektedir.

2. SAĞLIK KURULUŞLARINDA HİLENİN SINIFLANDIRILMASI

Türkiye’de sağlık hizmetlerini yürüten kuruluş Sağlık Bakanlığıdır. Sağlıkta Dönüşüm Projesi (SDP) ile sağlık hizmetleri kuruluş sayısı artmıştır. Bunlar;

2.1. Kamu Sağlık Harcamaları Ve İşletme Dışı Hileler

İşletme dışında bulunan kişiler tarafından yapılan hileler, işletme dışı hileler olarak tanımlanmaktadır. Genelde satıcılar, tedarikçiler, yükleniciler ve müşteriler gibi gruplar tarafından işletmeye karşı çeşitli biçimlerde yapılan hilelerdir.

SGK, belediye ve sonlar kamu sağlık harcamalarıdır. Kamu sağlık harcamalarının içinde yapılan dış hileler vardır.

Müşteri hileleri, Tedarikçi hileleri, Sahte çek verme, Sahte senet verme, ürün kalitesinde belirlenenler altında ürün getirme, Sahte ürün getirme, gibi birçok işletme dışı hileler yapılabilmektedir.

2.2. Özel Sağlık Harcamaları Ve İşletme İçi Hileler

İşletmede bulunan bir çalışan tarafından yapılan hileler ise işletme içi hileler olarak tanımlanmaktadır. İşletme çalışanının bir şekilde varlıklara erişiminin olanaklı olması ile meydana gelmektedir. Ayrıca yönetimin mali tabloları kendi istediği şekilde müdahale etmesi de işletme içi hile türlerinden sayılabilir.

Eczaneler, Tıp merkezleri, Özel hastaneler, Vakıf hastaneleri, Sağlık kabinleri, Ayaktan tedavi klinikleri, laboratuvarlar, tanı merkezleri, özel çalışan hekimler özel sağlık harcamalarıdır. Bunlar genelde işletme içi hilelere müdahale etme durumları daha yaygın olan kuruluşlardır. (Sağlık Bakanlığı Faaliyet Raporu:2016) Bunlar aşağıda açıklanmıştır.

2.2.1. Yönetim Hileleri

Yolsuzluk kavramı, yönetim kademesindeki bireylerin, kasıtlı olarak bir yolsuzluğa başvurarak, haksız ve yasal olmayan bir kazanç sağlamaları anlamına gelmektedir. En çok mali tablolar ile oynayarak hile yapmaya çalışırlar. Finansal tablolar ile oynamaya çalışanlar kötü olan mali verileri iyi göstererek ya da olduğundan daha da kötü göstererek yanıltma yöntemiyle hileye başvururlar. Bunlardan en çok başvuru alan yöntemler arasında rüşvet, resmi olmayan hediyeler, finansal zorbalıklar, ego savaşları gibi hile yöntemleri yer almaktadır.

Yolsuzluk denince daha çok muhasebe hileleri, vergi kaçırma; yani karı düşük gösterme akla gelmektedir. Ancak daha çok birinci sınıf ürünleri alıyormuş gibi gösterip ikinci veya üçüncü sınıf ürünleri almak ve resmi faturalar üzerinde resmi olmayan oynamalar yapmaktadırlar. Gerçekte zararda olan kuruluşları karda göstererek hile yapmaktadırlar. Denetim şirketleri de kendi çıkarları doğrultusunda bu hilelere alet olmaktadır. Rüşvet ile yolsuzluk veya ahlaki olmayan davranışlar ile denetim şirketleri yerine artık tüm sağlık kuruluşlarını Sayıştay devralmıştır. Ancak Sayıştay daha ağırlıkta kamu denetimini sağlarken özel kuruluşlarda hala denetim firmaları çalışmaktadır. Ancak burada denetim firmaları da Sağlık Bakanlığı Ve Sayıştay’a bilgi aktararak hile ve hataların azaltılması yöntemine gidilmiştir. (Sayıştay:2014)

2.2.2. Hileli Mali Tablolar

Sağlık kuruluşlarında hileli mali tablolar genellikle eskiden hastane yönetimi içerisinde yer alırken şimdi merkezce yapılmaktadır. Özellikle sağlık sisteminin SGK sürecinde birleşmeler olduktan sonra genel bütçeden yapılan alımlar il sağlık müdürlüklerince döner sermayeden alınan malzemeler ve ürünler kurumlar kendileri tarafından gerçekleştirmektedir. Mali tablolarındaki hileler ise genel anlamda döner sermaye ile yapılan kuruluşlarında ve özel kuruluşlarda ağırlıkta gerçekleşmektedir. Çoklu firmalardan fiyat alıyormuş gibi gösterilerek belirli bir firmadan anlaşarak alımlar gerçekleştirilip karşılıklı çıkar anlaşmaları yapılmaktadır.

Mali tablolar anlaşılan firmanın kriterleri doğrultusunda oynanarak çıkar elde edilmektedir. Ürün kalitesi ve hazırlanan şartnameler tamamen kişisel çıkar ile mali tablolara işlenmektedir. Mal alma süreçlerinin dışında da hizmette de hazırlanan mali tablolarda oynamalar yapılmaktadır. Burada çok ciddi sağlık hizmetlerinin maliyet ve finansman analizi yapılarak hile ve hataların azaltılma yöntemine gidilmektedir. Tedavinin gerekli olup olmadığı, hangi tür tedavinin yapılacağı, hangi yapılacak işlemin hangi ölçüde gerekliliği ve maliyeti göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun için hangi mali tablo analizlerinin yapılması gerektiğini ele alalım:

- **Yarar Analizi:** Özellikle kamu yatırımlarının karar alma etkinliklerini değerlendirmede uygun bir metottur. Çünkü bu metot ile çıktıların parasal ifadelerle yapılmasına izin verilmektedir. Bu metotta öncelikler belirlenmekte ve net faydalarına göre alternatif uygulamalar sıralanmakta ve en yüksek net faydaya sahip uygulama tercih edilmektedir. (F.Tutar:2007)
- **Fayda Analizi:** Sağlık hizmetlerini değerlendirmek açısından başka bir finansal metot da maliyet-fayda analizi yapmaktır. Ürün, hizmet veya sonucun gerçekleştirilmesi için gereken maliyetin elde edilecek faydalarla karşılaştırılmasını sağlayan fayda ölçüm yöntemlerinden biridir. Gelecekteki kazanımların paranın bugünkü değeri ile hesaplanmasını ve farklı projelerin karşılaştırılabilmesini sağlar. Sağlık kuruluşlarında özellikle maliyet-fayda analizinin hizmet yönünden gerçekleştirilmesi kayda değer bir analiz olarak tercih edilmektedir. Mesela kronik böbrek yetmezliğine bir tedavi metodu, bireyin yaşam sürecini uzatması bakımından önemli iken, ortopedik bir rahatsızlıkta ise kişinin fiziksel işlevini yerine getirmesi önemlidir.(F.Tutar:2007)

2.2.3. Çalışan Kişi Hileleri

Çalışan hilelerinde sağlık kuruluşlarının hizmetlerini ve ürünlerini kendi amaçları doğrultusunda kullanmasını ifade eder. Çalışanların aşağıda belirttiğimiz şekilde hile yapmaları söz konusu olmuştur.

Sağlık kuruluşunun veznesinden para çalması

Mali tablolarla oynaması

Stok malzeme sayılarında değişiklik yapıp malzeme çalması

Demirbaşlarını çalması

Faturalarda tanı kodlarını yanlış girerek gelir artırma hilesi

Sahte faturalar düzenleyerek firma ile anlaşarak sahte ödemeler yapması

Tahsilatları zimmetine geçirmesi

Hasta kayıtları sırasında sigortasız hastayı sigortalı göstermesi

Başka bir hastasının kimliği ile başka hastaya işlem yapması

Firmalarla anlaşarak malları yüksek fiyattan satın alıp rüşvet alması

Düşük kaliteli malların fiyat farkını kendi alması

Gibi hileler ile çalışanlar sağlık kuruluşlarını aldatabilmektedir. (Hastane deneyimlerinden sorulmuştur.)

2.2.4. Yatırım Hileleri

Sağlık kuruluşlarına yapılan hizmet bedellerinin mali tablolarda hile yaparak yatırımcıları çekmek için kullanılan hilelerdir. Hile ve hataların yatırım yönünden önüne geçebilmek için ve azaltmak için yöneticilerin analiz ve kontrol yapabilmesi için detaylı raporlar hazırlayarak üst yönetime sunması gerekmektedir.(Yılmaz Türkman :2013)

2.3. Sağlık Kuruluşlarının Hile Olasılığını Artıran Özellikleri

Yönetimsel açıdan, çalışan açısından, yatırım açısından ve mali açıdan yapılan hilelerin ele alınması ile birlikte bu yapılan hileler hastane içi konforu ve hizmeti aksatarak hata risklerini ve hilelerini artırmaktadır. Kalitesiz malzemeler, üründe oynama yapmalar, yataklı ve ayaktan hizmetlerde kalitenin düşmesini sağlamaktadır. Malzeme eksikliği ve bakım hizmetlerinin aksaması hatalara neden olmak ile birlikte hile unsurlarının da gözden geçirilmesi gerektiği göz ardı edilememektedir.

Bunun yanında bu hilelere başvurulduğunda ilaç hatasından, tutunda ekonomik ve fiziksel hatalar ön plana çıkmaktadır. Ödemelerin kayıt altına alınmaması, küçük kasa işlemlerinin hilelere kapatılması için alt donanım çalışmamasının yapılmaması hile olasılığını artırmaktadır.

Nakdi verilerin raporlanmaması, kaynakların sınıflandırılmaması, tahsilatların gözden geçirilmemesi, iç kontrollerin mali ve finansal raporlar ile oynanmayacak şekilde bilgi işlem ağ güvenliğinin oluşturulmaması, sahte imzaların azaltılma hatta sıfırlanma yoluna gidilerek düzenlenmemesi de hileleri artıran özellikler arasındadır.

Bir sağlık kuruluşundaki en önemli özelliklerden biri de hasta kabul ve gelir-gider süreçlerinin denetlenmesidir.

Bu denetlemeler istatistiksel veri yöntemleri ile yapılarak aylık raporlar halinde üst yönetime sunulmalı yönetimde sağlık bakanlığına sunulmadığı sürece hilelerin önüne geçmek daha zor durum haline gelecektir. Yatan hasta gelirleri, günlük hasta gelirleri, acil hizmetler, laboratuvar hizmetleri, radyoloji hizmetleri olsun tüm sağlık kuruluşu ile ilgili işlemlerde hile payı yüksel olup iç kontroller ve daha sonra da dış kontroller yapılmadığı sürece hile ve hata olasılığı artmaya devam edecektir (Mengi: 2018)

3. SAĞLIK KURULUŞLARININ KARŞILAŞILAN HATALAR

Sağlık kuruluşunda karşılaşılan hatalara yukarıda değinilmiş olup daha açık yöntemlerle ifade etmek gerekirse, finansal hatalar, yazılımsal hatalar, istatistiksel veri hataları, nakdi hatalar, çalışan hataları, yönetim hataları ve üçüncü şahıs firma hataları vardır.

3.1. Finansal Hatalar

Mali nitelikte hataları kapsamaktadır. Bu hatalar başlıklar halinde aşağıda ele alınmıştır.

3.1.1. Standart Hatalar

Standart hatalar daha çok mali tablolar ve satın alma süreçleri, amortismanlar, stok kontrolleri, fatura ve gerçeklik payları, sahte evrak düzenleme, alım ihtiyaçlarının yanlış yansıtılması, malzemelerde kontrollerin yapılmaması, alımların tüm verilerin kayıt altına alınmaması, hasta kimlik hataları, yanlış görev dağılımları, fiziki stok sayımları, yatırım harcamaları ile ilgili yapılan hatalar, bütçe analizlerinin yapılmaması, ücret ödeme kontrollerinin yapılmaması, yetkilendirmelerin doğru yapılmaması standart hataları göstermektedir (Alagöz: 2008)

3.1.2. Teknik Hatalar

Teknik hatalar, finansal ve muhasebe işlem bozukluğundan, iş bölümünün doğru yapılamamasından ve insan yeteneklerinin yetersizliğinden doğru koordine edilememesinden doğan hatalardır. Teknik hatalar şu şekilde sınıflanabilir:

- Matematiksel hataları,
- Tüm kayıt hataları,
- Nakdi hataları,
- Mali Bilanço hataları,
- Hesapların yanlış işlenmesi,
- Değerleme ve yazımsal hatalar,
- Düzenlenebilecek hatalardır.

3.1.3. Diğer Hastane Dışı Hataları

Hizmet verilen kuruluşlarda sayısız hatalar yapılabilmektedir. Bu hatalar fazla sayıda ve değişik şekilde ortaya çıkabilecek hatalardır. Sağlık hizmetleri ile ilgili olabilecek hatalar: (Alagöz:2008)

- Öncekilerin son kullanım tarihinin geçmesi, dikkat edilmemesi ayrıca yeni gelen ilaçların barkod sistemi ile yerleştirilmemesi.
- Periyodik bakımı yapılması gereken sağlık makinelerinin zamanında bakımının yapılmaması nedeniyle hata yapılması,
- Enjeksiyon yapılması gereken hastaya yanlış ilaçların enjekte edilmesi, İlaçların içeriğine dikkat edilmemesi.
- Acil bölümündeki doktorların eksik veya yanlış bilgilendirilmesi nedeniyle gerekli hazırlığın yapılmaması,

- Hastaya yanlış teşhis konması yüzünden veya yanlış tedavi edilmesi nedeniyle hastanın hastaneye dava açması,
- Hastanede steril ortamın istenilen standardın altında olduğunda enfeksiyon kapılması oranının artması
- Ayrıca hastanede hizmetleri ile ilgili yapılabilecek hatalar:
- Mutfakta temizlikten sonra soğutucunun çalıştırılmasının unutulması nedeniyle et, sebze vb. kokması,
- Konsantre halinde gelen temizlik maddelerinin çalışan tarafından eğitim verilerek nasıl kullanılmasını bilmediği takdirde malzemelerin yanlış kullanılması.
- Çamaşırhane hatası nedeniyle çarşaf, battaniye, yastık yüzü gibi malzemelerin kullanılamaz hale gelmesi,
- Yemeklerin hastaların ve çalışanların standartlarına uygun olarak hazırlanmaması,
- Yemek servisi yapan görevlinin kurallara uygun giyinmemesi ve temiz olmaması,
- Bilgisayarda yanlış bir işlem yapan bir sekreterin hastaların tüm kayıtlarını silmesi
- Personel bölümünün fazla mesaiyi işlememesi nedeniyle personel ödemelerine çok sayıda itirazın gelmesi.

4. SAĞLIK KURULUŞLARINDA KARŞILAŞILAN HİLELER

Hastanelerde insan gücüne dayalı çalışıldığı için hile yapılma olasılığı diğer işletmelere göre daha yüksektir. Sağlık kuruluşlarında hileli unsurlar her zaman en yaşanabilecek unsurlardır ve engel olmak için önlemlerin artırılması gerekmektedir. Kavramsal anlamda hile ve buna benzer özellikte yolsuzluklar, rüşvet bir yasal olmayan mevzuat dışı işlemler her zaman önü açık işlemlerdir. Bu nedenle sağlık kuruluşlarında bazı hileli raporlama etkenleri mevcuttur.

Hastanelerde hileli finansal raporlamaya neden olan etkenleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir.

- Finansal tabloların hazırlanmasında kullanılan destekleyici belgelerin veya muhasebe kayıtlarının etkisiz hale getirilmesi, tahrip edilmesi ya da değiştirilmesi,
- Muhasebe kayıtlarının, defterlerin önemli belgelerin ve finansal tabloların kasıtlı bir şekilde ihmal edilmesi ya da gerçeğe aykırı beyanda bulunulması,
- Finansal tablolardaki miktar, sınıflandırma ve sunumuna ilişkin muhasebe ilkelerinin kasıtlı olarak ihmal edilmesidir.

Hile yapılmasındaki amaç, mali tabloların gerçeği yansıtmamasını engellemektir. Hile yapılarak oluşturulan mali tablolarda durumun çok farklı olması bilgi kullanıcılarını yanıltır. Hilelerin sağlık kuruluşlarında nakit üzerindeki direkt etkisine ek olarak; çalışanları, yatırımcıları ve alacaklıları olumsuz şekilde etkilenir. Hastanelerde yapılan hileler; gelir hileleri, gider hileleri, personelin yaptığı hileler ve üst yönetimin yaptığı hileler olarak ayrılarak incelenecektir.(Sayıştay Raporu: 2014)

4.1. Sağlık Kuruluşlarının Gelirleri ve Gelirin Tahsili ile İlgili Hileleri

Sağlık kuruluşlarının ayakta kalabilmesi için sağlık hizmetlerinin doğru finanse edilmesi gerekir. Sağlık hizmetlerinin finansmanı, farklı yollarla toplanan fonların farklı biçimlerde kullanımı ile sağlanır. Bu fonlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

- Nakit Ödemeler: nakit ödemeler kişilerin sağlık hizmetleri alabilmeleri için doğrudan vezneye ödeyerek yaptıkları tüm harcamaları kapsamaktadır. Hastalık için herhangi bir koruma sağlamamaktadır. Nakit ödemeler; doğrudan ödemelerdir. Bu ödemeler Sosyal güvence olmayan hastaların SGK kapsamı dışında kalan hizmetlerdir. Çoğunlukla özel sağlık kuruluşları, laboratuvarlar, özel muayenahaneler, diş hekimleri gibi özel sektör hizmet sunucularına yapılmaktadır. Kullanıcı katkısı olan kişiler de diğer nakit ödeme şeklidir. Bir sağlık güvencesi kapsamında almış oldukları sağlık hizmeti bedelinin belirli bir miktarı için yapmış oldukları ödemelerde denebilir.
- Özel Sağlık Sigortaları: Özel sağlık sigortası bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olsun ya da olmasın sigortalının karşılaştığı hastalık veya kaza sonucu yaralanma halinde ihtiyaç duyacağı muayene, tedavi ve ilaç masraflarını karşılayan bir sigorta türüdür.
- Tıbbi Tasarruf Hesapları: Kişilerin sağlık hizmetleri harcamalarını kontrol ederek, gelecekteki sağlık harcamaları için tasarruf etmelerini sağlamak amacıyla oluşturulmuş hesaplardır.

- **Sosyal Sağlık Sigortası:** İşverenler ve çalışanlar ve devlet prim ödeyerek sosyal güvenlik kurumuna mali destek verirler. Prim ödeyen vatandaşlar belli oranlarda ücretsiz sağlık hizmetinden yararlanmaktadır. Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ve BAĞ-KUR sağlık sigortasını uygulayan sosyal güvenlik kuruluşları, Sosyal Güvenlik Kurumu adı altında toplanmıştır.
- **Vergilerle Gelir:** Devlet bütçesi ile ilgili gelir türüdür. Vergilerle edilen gelir türü sisteminde bütün nüfus kapsar. Hizmetlerden yararlanma yasal olarak belirlenmiş katkı payları hariç ücretlidir. Kimlerin sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanacağı kişilerin mali katkısına bakılmaksızın vatandaşlık veya diğer hukuk kuralları ile tanımlanır. Devlet hastanelerinin geliri sadece SGK'dan alınan ödemelerdir. Devlet hastanelerinde hastalara verilen çeşitli hizmetler SGK'ya faturalanır. SGK da fatura tarihinden itibaren 45 gün içinde ödemesini alır. Özel hastanelerin gelirleri ise hastalardan alınan ücretler ve SGK'dan fatura kesim tarihinden itibaren 60 gün içinde alınan ödemeler oluşturur. Sağlık kuruluşları gelirleri hastaların sağlık kuruluşuna kabul edilmesinden sonra alacağı hizmetin belirlenmesi ile başlar.
- **Yatan Hasta Gelirleri:** Yatan hasta gelirleri günlük hasta hizmet geliri sağlık kuruluşunun en büyük gelir kaynağıdır. Bu gelirler arasında yemek, hasta bakımı, oda, gibi konaklama hizmetleri ve otelcilik hizmetlerinden elde edilen brüt kazançlar yer almaktadır. Bu tür gelirler günlük yatan hasta ile ilgili olduğundan yatan hastaların takibinde sıkı birtakım politika ve prosedürler uygulanmalıdır. Bu amaçla uygulanan yöntemlerden biri de yatak sayılarını ve %100'lük doluluk üzerinden hastanede kalma oranlarını gösteren kontrol listelerinin kullanılmasıdır. Günün belirli saatlerinde hasta kabul birimi boş yatakları tespit ettikten sonra listeyi istatistik birimine gönderir. İstatistik birimi boş yatakların değerini hesaplar ve %100'lük doluluk sonucu elde edilen gelirden boş yatakların değerini düşerek günlük toplam sayılır gelirlerin hesaplanması için medikal muhasebe birimine göndererek gelir hesaplanmasını sağlar. Hesaplanan gelir muhasebe kayıtlarına geçirilerek, hasta kartlarına işlenmektedir. Daha sonra bu kartlardaki toplam gelir tutarı kontrol listesindeki gelir tutarı ile karşılaştırılarak doğrulama sağlanmalıdır. Diğer hizmet gelirlerinin kontrolü günlük hasta gelirlerinin kontrolünden daha zordur. Bu tür gelirler sağlık kuruluşu içerisindeki ameliyathane, radyoloji, laboratuvar, eczane gibi değişik servislerce sunulan hizmetlerden elde edilen gelirlerdir. Ayrıca hem yatan hastalar, hem de ayakta tedavi gören hastalar bu hizmetleri alabilmektedir. Bazı durumlarda ameliyat odası, radyoloji, laboratuvar vb. birimlerin vermiş oldukları hizmetler için sıra numaralı fişleri kullanılabilir. Bu fişler yatan hastalar için hasta kayıt birimlerinde düzenlenmektedir. Hazırlanan fişlerin kopyalarından biri bu birimde tutulmakta, diğer bir kopya hizmeti sunan departmana gönderilmekte, üçüncü bir kopya ise medikal muhasebe departmanına iletilmektedir. Fişlerinin kaybolmasını ve ücretlerin doğru olarak muhasebe kayıtlarına geçirilmemesi hileye neden olabilen durumlardır.
- **Ayakta Hasta Gelirleri:** Bir sağlık kuruluşunda, ayakta tedavi gören hastalar için bir ya da daha fazla kayıt birimi bulunabilir. Bazı sağlık kuruluşlarında ücret kayıt sırasında tahsil edilirken, diğer hastanelerde hasta önce kayıt olup, daha sonra hizmeti almakta ve en sonunda almış olduğu hizmet için ödeme yapmak amacıyla kayıt birimine veya vezneye yönlendirilmektedir. Bu yöntemlerden hangisi uygulanırsa uygulansın, ayakta tedavi gelirlerinin mümkün olduğu kadarıyla nakit esaslı olarak tahsil edilmesi gerekmektedir. Ancak böyle bir durumda da, aynı elemanın (kayıt memuru) hem hastadan parayı tahsil etmesi (nakde el sürmesi), hem de ilk kaydı yapması hileye açık olan bir uygulamadır. (Sayıştay Raporu:2017)

4.2. Satınalma ve Stoklar ile İlgili Hileler

Sağlık kuruluşlarının giderlerinin büyük kısmını oluşturan personel ücretleri dışındaki diğer giderler, stok ve malzeme için yapılan harcamalardan oluşmaktadır. Bu harcamaların içinde sağlık kuruluşuna ait ameliyathane malzemelerinden, otelcilik hizmeti malzemeleri ve diğer birçok kalem bulunmaktadır. Burada yöneticilerin kontrollerini yüksek oranda tutmaları ve raporlama sistemini aktif olarak kullanmaları gerekmektedir. Bu süreçleri kullanmadıkları sürece hileye açık durumlar söz konusu büyük oranda olmaktadır. Tabi sağlık kuruluşunda en önemli üst yönetim birimi satın alma süreçlerinde mali müdürler ve yardımcılardır. (Mengi:2013)

Hastaneler, en iyi hizmeti sunabilmek için çeşitli malzemeleri sürekli olarak ellerinde bulundurmaktadır. Burada yapılması gereken en önemli unsur bazı malzemelerin sürekli hastanede gerekliliği ve stok halinde bulunmasıdır. Ancak stok seviyesinin belirlenmesi kritik stok seviyesine gelmeden bu süreçlerin yönetilmesi gerekmektedir. Mesela eczane boyutunda ilaçların fazla stoklanması son kullanma tarihlerinin geçmesine ve burada da hileli süreçlerin oluşmasına neden olmaktadır. Ayrıca satın alma süreçlerinin tek bir kişi tarafından değil komisyon kurularak yapılması hileyi ve hata yapma olasılığını düşürecektir. İhtiyaç taleple doğrultusunda komisyonca alınan kararlarda firma anlaşmalarına taviz verilme olasılığı düşük olur ancak bir kişi tarafından yapılan satın alma süreçlerinde belirli firmalarla anlaşarak rüşvet ve stok fazlalığı yapılarak hile unsuru açık

bir şekilde yaşanabilir. İhtiyaç tespit komisyonunca stoklar talepler doğrultusunda yapılırsa birçok üye tarafından hile yapılma olasılığı düşecektir. (Mengi: 2013)

Devlet hastanelerinin yasa gereği yapacağı mal ve hizmet alımları için uyacağı kanunlar bulunmaktadır. Her hastane belli bir limitin altındaki tutarlar için doğrudan mal ve hizmet alımı yapabilirler, fakat bu tutarın üstündeki alımlar ve sağlık kuruluşlarında kullanılan ortak malzemeler için il sağlık müdürlüklerine başvurması gerekir. Bu başvurudan sonra il sağlık müdürlükleri ihale açmak zorundadır. Alımlarını ihaleye giren istekliler arasından yapmalıdır. (Mengi:2013)

Sağlık kuruluşuna malzeme sağlayan firmalar ve dağıtıcılar satın alma görevlisi ile anlaşarak çok değişik şekillerde hastaneyi dolandırabilirler. Özellikle teslim alma ile ilgili iç denetim sisteminin zayıf olduğu sağlık kuruluşlarında uygulanan hile yöntemlerine şu örnekler verilebilir:

- Düşük kalitede malzeme teslim edildiği halde pahalı olan iyi kalite fiyatından faturalamak aradaki farkı satın alma görevlisi ile paylaşmak veya rüşvet vererek göz yummasını sağlamak,
- İyi kalitede olanları kolinin üstüne, düşük kalitede olanları alta koymak bu şekilde hastaneyi zarara uğratmak,
- Malzemeler tam olarak teslim edilmediği halde tam teslim alınmış gibi işlem yapılır satıcı tüm koli fiyatını tahsil eder ve satın alma görevlisine komisyon öder,
- Sipariş edilen malzemelerin dağıtımını yapan tarafından depolara koyuluyorsa, dağıtım yapılandan fazlasını faturalayarak satın alma görevlisi ile birlikte hile yapmak
- Kabul edilen mamulleri iade faturası kesmeden geri götürerek hastaneyi zarara uğratmak.
- Hastaneler satın alma görevlisinin ve tedarikçileri tarafından da hileye maruz kalabilir.
- Hastaneye malzeme sağlayan firmalar şu şekillerde hile eylemini gerçekleştirebilirler:
- Faturaların şişirilmesi veya gerçek olmayan faturaların oluşturulması,
- Eksik sevkiyat yapılması veya birinci kalite malların siparişinde düşük kalitede malların verilmesi,
- Alınmayan mallar veya gerçekleştirilmeyen hizmetler için faturaların oluşturulması

5. SAĞLIK KURULUŞLARINDA İÇ KONTROL VE KALİTELİ HİZMET

Hataların %80'i yanlış kurulan sistemlerden ya da sistemsizlikten, %20'si insan faktöründen kaynaklanır. Doğru ve iyi işleyen sistemin en büyük parçası liderdir. İyileştirme, paylaşma, öğrenme, iş birliği, etkin iletişim ve hasta merkezli anlayışa ve bilgiye sahip liderler sayesinde iyi bir kültür oluşur ve çalışanlara da yayılır.

Sağlık hizmeti kurumların, kendi bünyelerinde oluşturulan İç Kontrol Sistemi ile faaliyetlerin etkinliği ve verimliliği, mali raporlama sisteminin güvenilirliği ve yasal düzenlemelere uygunluğu konularının dikkatle üzerlerinde durmaları, sağlık kurumlarının büyük bedeller ödemesinin önüne geçiyor. Bu konuların verimliliği konusunda yönetim kuruluna güvence verilebilmesinin ve aksaklıkların tespit edilerek tekrarlanmasının önüne geçilmesinin tek yolu prosedürlere uygun bir iç denetimin yapılmasından geçiyor.

İç kontrol analize; özellikle sağlık kurumları ve hastaneler açısından, sadece mali verimliliğin ölçülmesi ve muhasebe kayıtlarının düzenlenmesinin ötesinde bakmak gerekiyor. Zira sağlık kurumları karmaşık sistemler oldukları için, yıl boyunca karşı karşıya kaldıkları ve/veya gelecek yıla taşınabilecek olasılık ve belirsizliklerin somutlaştırılması gerekiyor. Bu nedenler sağlık kurumlarının yeni bir yıla başlarken dikkatle üzerinde durmaları gereken noktalar arasında şunlar geliyor:

Hastane işletmesi operasyon el süreçlerindeki etkinlik ve verimlilik analizlerinin hem işletme hem medikal açıdan değerlemesi, mevcut bütçenin uygulanma sonuçları ve sapma oranları, finansal tabloların doğruluğu, finansal raporlama, eksikliklerinin saptanması, mevcut raporların güvenilirliği, faaliyetler ve mali tablolarda yürürlükteki yasalara ve düzenlemelere uygunlukları, organizasyonel faaliyetlerde sürdürülebilir hasta memnuniyeti ilkelerinin yetirince uygulanıp uygulanmadığının tarafsız, bağımsız ve yetkin bir denetim ekibi tarafından gözden geçirilmesi. (Sağlık Bakanlığı Verimlilik Daire Başkanlığı Denetim Raporu 2020)

5.1. Hastane İşletmelerinde İç Kontrolün Amaçları

Hastane işletmelerinde iç kontrolün 3 temel amacı bulunmaktadır. Bunlar maddeler halinde aşağıda ele alınmıştır.

1. Bağımsız ve yetkin bir denetim ekibini ile verimliliği artırmak,
2. Denetimin başarıya ulaşmasında etkili olan faktörler ile finansal raporlar hazırlanarak güvenilirliği artırmak.
3. Günümüz sağlık kurumları yöneticilerinin, bir sağlık kurumunu etkin ve verimli işletirken en temel gereksinimleri yürürlükteki mevzuat ve kanunlara uygunluğunu sağlamak.

Hastane işletmelerinde bu üç amaç yapılan tüm faaliyetleri içermektedir. Hastane işletmelerinde iç kontrol; yönetim kurulu, çalışanlar ve yöneticileri ilgilendiren, yukarıda sayılan amaçlara ulaşılması için bir güvence sağlamak amacıyla uygulanan bir süreçtir ve iş akışlarının içine yerleştirilmektedir.

Hastane işletmelerinde iç kontrol sistemi kurulurken birtakım unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır.

- Doktor sözleşmelerinin tanzimi ve sözleşmede konu olacak hakkedişe esas matrahın hesaplamasında etkili olacak faktörlerin tespiti ve uygulanması,
- Eğitim; Hastane personeli, hastalar belli eğitimler görerek daha bilinçli hale getirilmelidir.
- Hasta kabul işlemlerinde uygulanan fiyat ve indirim politikalarındaki yanlışlıklar ve suiistimaller,
- Satın alma ve malzeme depo yönetim süreçleri ve muhasebe ile entegrasi,
- Görevlerin Ayrılığı; hastanın hesabını onaylayan kişi ile hesabın şüpheli olduğuna karar veren kişi farklı kişiler olmalıdır. Bu unsurdaki temel amaç; hata ve hilelerin önlenmesi, hata ve hile var ise tespit edilmesidir.
- Muhasebe ve finans süreçlerinin hasta hizmetleri ile entegrasi,
- İnsan kaynakları süreçleri,
- Bu riskleri önlemek için sağlık işletme mevzuatlarına dayanarak hazırlanan ölçme ve değerlendirme kriterleri çerçevesinde çalışmak. (Tufan,2012:29).

İç denetim kavramı iç kontrol ile ilişkilidir. Bu nedenle iç denetim kavramı; "İşletmenin gerçekleştirdiği faaliyetlerin, üst yönetim tarafından belirlenmiş plan, program, strateji ve misyonlara uygunluğunun ölçülmesi ve işletmenin iç kontrol sisteminin etkin ve verimli olup olmadığının sistematik bir şekilde denetlenme sürecidir" şeklinde tanımlanabilir (Kayıkçıoğlu, 2017:12).

Hastanelerin varlık nedeni hastalardır. Öncelikleri de nitelikli sağlık hizmetini sürekli sunmak olmalıdır. Hastaneleri marka yapan, tercih edilir kılan da nitelikli hizmeti sunma becerileridir. Niteliği sağlayan binalar ya da kullanılan teknoloji değildir. Kendini sürekli yenileyen, hasta merkezli hizmet sunan, ileri seviyede iletişim becerisine sahip yöneticiler, hekimler, hemşireler, sağlık profesyonelleri ve bu yolda tutkuyla çalışan herkeştir. İç kontrol süreci burada tüm sağlık kuruluşunun içeriğini kapsamaktadır. Hilelerin önüne geçmek için iç kontrol sistemi geliştirilmeli ve güçlendirilmelidir. Sağlık sektörü için liderler sistemini, kurum kültürünü, yönetim ve organizasyon yapısını buna göre oluşturmalı ve geliştirmelidir.

- Güncel bilgiyle,
- Hizmet ettiğin kişiye/topluma, en güncel, en doğru hizmeti, en uygun yaklaşımla, zamanında sunmalıdır,
- Etkin iletişim yöntemleriyle deneyim yaşatmalıdır,
- Etik ilkelerden taviz vermeden,
- İnsan odaklı,
- Güvenli, kişiye özel,
- İnsanı anlayan ve zarar vermeyen hizmeti sürekli sunmak, sağlık sektörü için olmazsa olmazlardandır.

Sağlık sektörünü yönetenler yukarıdaki kriterleri davranışa ve kültüre dönüştürmelidirler. İç kontrol süreci bu şekilde planlanmalı ve hile, hata payları azaltılmalıdır.

Bir sağlık kuruluşunu tercih edilir kılan şeyler zaman, emek, inanç ve bunlar için kurduğu sistemlerdir. Bunlar:

1. Hasta memnuniyet oranı %90 ve üzerinde olmalıdır. Bunun için hasta memnuniyet sistemi kusursuz çalışmalıdır.
2. Hasta ve çalışan güvenliği kültürü. Bu kültürü oluşturmak, geliştirmek için bildirim mekanizması çalışmalı, kurum ve çalışanlar hatalardan öğrenmelidir. Yeniden yaşamamak ve yaşatmamak adına sürekli öğrenme ve iyileştirme teknikleri ile çalışılmalıdır.

3. Çalışan memnuniyet oranı %80 ve üzerinde olmalıdır. Kurumlar bünyelerinde nitelikli ve potansiyeli yüksek çalışanları barındırmalı ve onları mutlu etmelidir, elinde tutmalıdır. Suiistimal eden ve öğrenmeyen kişilerin sisteme zarar vermesine engel olunmalıdır.

4. Eğitime ayrılan süre ve nitelik: Sık tekrar eden olaylara, durumlara yönelik, kişiye, duruma özel eğitimler ve yöntemler kullanılmalıdır. Yöneticiler alan ziyaretlerini gün içinde sıklıkla gerçekleştirmeli ve yerinde eğitime zaman ayırmalıdır. Sınıf içi geleneksel eğitim yöntemlerinden daha çok, yerinde eğitim, yöntemlerine odaklanmaları etkinlik ve verimliliği artıracaktır.

5. Çalışan dönüşüm hızı: İstenmeyen işten ayrılmaları engellemek adına, işten ayrılmaların alt nedenlerine bakılmalıdır. İşe alım teknikleri sürecinden, deneme süresinde gözlem ve desteğe kadar tüm süreçler etkin çalışmalıdır.

6. Sürekli iyileştirme ve öğrenme kültürü: Çalıştaylar, vaka çalışmaları, kök neden analizi, hata türleri etkileri analizi gibi teknikler amacına yönelik kullanılmalıdır. Sektör tam bir deneyim yaşatma, öğrenme ortamına dönüşmeli ve sürekli öğrenen bir yapı kurulmalıdır. Bu ortamın çalışanlara yaşattığı tatmin muazzamdır. Ortak dil ve güncel bilgiyle sunulan hizmetler de müthiş sonuçlar doğurur.

7. Finansal durum (gelir-gider-karlılık) inovasyona yatırım: Kurumun sürdürülebilir hizmet sunum anlayışı ve sürekli yenilenme ihtiyacını karşılamak üzere, gereksiz gider, anlamsız israf, atıl ve verimsiz alanlarını bilmeli ve bunları verimli hale getirmelidir. Göstergeler, hedefler, aksiyon raporları ile sayısal verilerle çalışmak tüm bunları sağlayacaktır.

Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu'nun 2011 raporunda iç kontrolün geliştirilmesi için yapılması gereken işlevleri de sıralayacak olursak; Bunlar:

- İç kontrol sistemi, hangi işletmede uygulanıyorsa o işletmenin amacına uygun olarak dizayn edilmeli, risk ve kurumsal yönetimle uyum içinde olmalıdır.
- İç kontrol işletmelerdeki görev ve sorumlulukları belirleyerek, birbirleri ile iletişim halinde olmalarını sağlamalıdır
- İç kontrol sistemi işletmede çalışan personellerin işletme amaçlarına ulaşmadaki performans düzeylerini ölçerek, değerlendirmelidir.
- İç kontrol sistemi, yetkin kurullar tarafından sorumlulukların yerine getirildiği bir ortam oluşturmalıdır.
- İç kontrol, sistemin hataları ve zayıflıklarını sürekli olarak değerlendirmek için işletme yönetimi ile iletişim halinde bulunmalıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Hile ve hata ortaya çıkarılmasında esas sorumluluk sağlık kuruluşunun yönetimine aittir. Sağlık kuruluşu yönetimi hile ile ilgili her türlü riski göz önünde bulundurmak ve bu risklerle ilgili oluşacak kayıpları en aza indirmek için gerekli önlemleri, kontrolleri ve tedbirleri almalıdır. Tüm sağlık kurumları da diğer sektörlerde faaliyet gösteren işletmeler gibi her gün rakiplerinden daha iyi performans göstermek ve sektöründe öncü olmak için çalışıyorlar. Değişimi yöneterek, hileyi ve hataları azaltmanın ve sektörde rekabet avantajı yaratmanın yolu, var olan işletme yeteneklerinin geliştirilerek, yüksek performanslı takımlar oluşturmaktan geçiyor. Yöneticiler kurumlarının stratejik ve yıllık performans planlarının gerçekleşip gerçekleşmediği ve kaynakların etkin, verimli kullanılmasına yönelik hesap verme sorumluluğu amaçlarının karşılanıp karşılanmadığını tespit etmek bakımından hem finansal hem de finansal olmayan faaliyetlerle ilgili verilere ve raporlara ihtiyaç duyarlar. Burada denetim devreye girer. Denetim ise; tepe yöneticilerin, sağlık kurumunun temel faaliyetlerinin yerine getirilmesinde, günlük bazda aldıkları bu raporların, bağımsız bir denetim mekanizmasıyla, kurum için her zaman bir doğruluk, uygunluk ve akılcı yöntemle sağlanıp sağlanmadığının sorgulanması anlamına geliyor. Bunun için de denetimin yönetimin ayrılmaz bir parçası olduğunu söylemek yanlış olmaz. Denetimi yapan profesyoneller, denetim süreci boyunca, sağlık kurumunun karşı karşıya kaldığı ve faaliyetleri neticesinde kalabileceği riskler üzerinde yoğunlaşmak zorundalar. Cezalandırılma, çalışanları hile yapmaktan alıkoyacaktır. Personel, satıcılar ile işbirliği yaptığı tespit ediliyorsa kanunlar çerçevesinde ceza yönetimi uygulanmalıdır. Çalışma sonucunda, sağlık kuruluşundaki hilelerin önüne geçilebilmesi için; hile uzmanları ile çalışılmalı, dürüst kişiler işe alınmalı, olumlu bir çalışma ortamı oluşturulmalı, görevler ayrılığı ilkesine dikkat edilmeli, çalışanlara eğitim verilmeli, çalışanlara destek programları düzenlemesinin yerinde olacağı söylenebilir. Müşteri ve satıcıların hile konusunda bilgilendirilmesi ve gerekli çalışma prosedürlerinin önceden hazırlanmış olması

hilenin önüne geçilmesinde etkili olmalıdır. İşletme kültürünün oluşturulması, güçlü iç kontrol sisteminin kurulması, işletme etik kurallarının oluşturulması, ihbar hatlarının bulundurulması, cezalandırma korkusunun olması, işletme hile politikalarının bulunması hilenin önlenmesinde etkili unsurlardır. Sonuç olarak İşletme kültürünün oluşturulması, güçlü iç kontrol sisteminin kurulması, işletme etik kurallarının oluşturulması, ihbar hatlarının bulundurulması, cezalandırma korkusunun olması, işletme hile politikalarının bulunması gibi faktörler hilenin önlenmesinde etkili unsur arasında sayılabilir.

KAYNAKLAR

- Akdemir, Ç., (2010), İşletmelerde Hile Riski ve Türk İşletmelerinde Hile Riskinin Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi, Marmara Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s.34–35
- Dilek Azgun (2018: blog)
- Faktörler, <http://journal.dogus.edu.tr/index.php/duj/article/view/75>, (29.10.2014)
- Hile nedir, http://www.tdk.org.tr/index.php?option=com_gts&view=gts, (22.11.2012).
- <http://www.maliye.gov.tr>, (25.12.2014).
- http://www.muhasabenet.net/makale_ismail%20aki_smmm_hile%20nedir%20hile%20denetimi.html, (01.03.2013).
- http://www.muhasabenet.net/makale_ismail%20aki_smmm_hile%20nedir%20hile%20denetimi.html, (01.03.2013).
- http://www.saglikplatformu.com/saglik_egitimi/showquestion.asp?faq=3&fldAuto=252, (29.12.2014).
- İç kontrol- İç denetim: <https://ickontrol.saglik.gov.tr/>
- İş Ulusoy, K., (2014), Güneş Hukuk Bürosu, Ülkemizdeki Yolsuzluklara Genel Bir Bakış ve Bunlarla Mücadelede Çözüm Yolları, <http://www.gunes-gunes.av.tr/makaleler/ulkemizdeki-yolsuzluklara-genelbir-bakis-ve-bunlarla-mucadelede-cozum-yollariede-cozum-yollari>, (19.6.2014)
- İşletme Ulusoy, K., (2014), Güneş Hukuk Bürosu, Ülkemizdeki Yolsuzluklara Genel Bir Bakış ve Bunlarla Mücadelede Çözüm Yolları, <http://www.gunes-gunes.av.tr/makaleler/ulkemizdeki-yolsuzluklara-genelbir-bakis-ve-bunlarla-mucadelede-cozum-yollariede-cozum-yollari>, (19.6.2014)
- Kara, M., Yaygın Muhasebe Hata ve Hileleri Nelerdir, www.stratejikboyut.com, (30.10.2009).
- Sağlık Bakanlığı Faaliyet Raporu (2016)
- Sağlık Bakanlığı Verimlilik Daire Başkanlığı Denetim Raporu 2020
- Sey Danışmanlık (2020: blog)
- T.C. Sayıştay Başkanlığı Sağlık Bakanlığı denetim raporu
- Tarhan Mengi, B., (2013), Satıcı Hileleri, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, Mart, s.127.
- Ulusoy, K., (2014), Güneş Hukuk Bürosu, Ülkemizdeki Yolsuzluklara Genel Bir Bakış ve Bunlarla Mücadelede Çözüm Yolları, <http://www.gunes-gunes.av.tr/makaleler/ulkemizdeki-yolsuzluklara-genelbir-bakis-ve-bunlarla-mucadelede-cozum-yollariede-cozum-yollari>, (19.6.2014)
- www.tkhk.gov.tr/Dosyalar/fbcf1284b57142bbadc9b8fecb10364c.pptx, (02.01.2015).
- Yılancı, F. M., (2006), İç Denetim Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi İşletmesi Üzerine Bir Araştırma, 2. Baskı, Nobel Yayınları, Ankara, s.117.